

transparant

EDITORIAAL

Vernieuwing vanuit een ruïne of vanuit as?

Tijdens een gesprek over de hernieuwing in de pastoraal gebruikte mijn tafelgenoot de uitdrukking 'iets nieuws groeit niet vanuit een ruïne, maar vanuit as'. Ik noteerde zijn uitspraak in de marge van mijn blad. Ze blijft me fascineren. Wat moeten we hiermee in onze Kerk? Proberen we de ruïne zoveel mogelijk te beschermen en te behouden of durven we tot op de grond gaan?

Een ruïne?

Het is merkwaardig dat de moderne mens kan genieten van een ruïne, er soms zelfs grote afstanden voor aflegt. Het is immers het restant van een gebouw waarmee iets heel erg is misgelopen. Misschien was het een kerkgebouw waarvan de gewelven ingestort zijn, een trots kasteel dat boven de omgeving uitstak, een tempel waarin mensen hun god(en) kwamen aanbidden, ... Ruïnes hebben iets aantrekkelijks omdat ze een roemrijk verleden oproepen, omdat ze ons herinneren aan wat er vandaag niet meer is. Wanneer we weten hoe het oorspronkelijke gebouw eruit zag, dan krijgen we ook inzicht in de ruïne die overblijft. Zo ontdekken we hoe mensen in het verleden samen leefden, hun geloof beleefden, ... Opmerkelijk is dat er op twee manieren wordt omgegaan met ruïnes. Op de plaats waar nu nog een ruïne te bezichtigen is, werd ervoor gekozen om niets nieuws te bouwen. Op andere plaatsen werd vanuit de ruïne een nieuw gebouw opgericht, gefundeerd op het vorige.

Tot as vergaan?

Er hebben in het verleden ook heel wat gebouwen bestaan die de tand des tijds niet doorstaan hebben. Soms werden ze bewust afgebroken om plaats te maken voor iets nieuws. Soms brandden ze (onverwacht, ongepland) af tot op de grond en bleef er niets over dan as. In beide gevallen werd er letterlijk 'nieuwe ruimte' gecreëerd. Daar kon iets nieuws komen.

Vitaliteit in onze kerkgemeenschap: op een ruïne of vanuit as?

In dit nummer focussen we op de plaats van jongeren in de Kerk vandaag. Paus Franciscus schreef zijn exhortatie 'Christus vivit' vanuit de hoop en het vertrouwen dat we als Kerk heel wat te bieden hebben aan en te leren hebben van de jongeren van vandaag. Op ons Forum vroegen wij begeleiders van jongeren om te getuigen over de weg die zij gaan met jongeren, vanuit de plek waar de jongeren staan. Misschien kunnen we onze reflectie laten inspireren door het beeld van de ruïne en de overgebleven as. Met welke Kerk laten we jongeren kennismaken? Ervaren zij ons aanbod als een ruïne waar ze geïnteresseerd langs wandelen maar waar ze op geen enkel moment uitgedaagd worden om er zich mee te verbinden en er mee aan te bouwen? Bouwen wij soms niet te veel op de ruïne van het verleden?

Of durven we verder gaan? Durven we dromen van een Kerk die uit de as van het verleden oprijst? Durven we kiezen voor een Kerk die zonder de last van het verleden helemaal 'nieuw' durft te zijn? Laten we gaan voor een Kerk die de jongeren de ruimte geeft om te doen waartoe paus Franciscus in 'Christus vivit' (299) oproept:

"Lieve jonge mensen, ik zal gelukkig zijn jullie sneller te zien lopen dan wie traag en bang is. Blijf rennen, aangetrokken door het Gelaat van Christus (...). Moge de Heilige Geest jullie in die race voorwaarts stuw. De Kerk heeft jullie dynamiek, jullie intuïties, jullie geloof nodig. Wij hebben ze nodig! En als jullie aankomen waar wij nog niet geraakt zijn, heb dan het geduld om op ons te wachten."

Christa Damen, voorzitter

IPB-Transparant – Jaargang 23, nr. 1 – oktober 2019
Driemaandelijks tijdschrift van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad
Guimardstraat 1 – 1040 Brussel – Tel. 02/507 05 87
E-mail ipb@interdio.be – Website www.ipbsite.be
Rek. BE94 7845 8328 8914 – BIC: GKCCBEBB
Verantwoordelijke uitgever: Christa Damen – Afgiftekantoor: Brussel 4

Om in je agenda te noteren:
Symposium parochie & ambt
Tussen renovatie en innovatie
maandag 2 maart 2020, Hof van Liere, Antwerpen

UCSIA i.s.m. IPB, Halewijn, ICC en ACPT

Christus leeft! Pastoraal met jongeren vandaag

Zaterdag 5 oktober kwamen de Forumleden naar Antwerpen voor de eerste bijeenkomst van het nieuwe werkjaar. Deze vergadering werd voorbereid samen met enkele leden van het Netwerk voor pastoraal met jongeren. We kozen ervoor om niet te vertrekken vanuit een voorstelling van de postsynodale exhortatie *Christus leeft* maar om vier mensen te laten vertellen over hun inzet en ervaringen met jongeren. In hun getuigenis verwezen ze wel uitdrukkelijk naar de tekst van paus Franciscus. Daarna gingen de aanwezigen met één van de vier inleiders in gesprek in een kleine groep. In een afsluitend moment konden de deelnemers aangeven welke kans zij persoonlijk wilden grijpen om jongeren te ondersteunen en met hen op weg te gaan.

Tine De Leeuw - Sint-Michielsbeweging

De Sint-Michielsbeweging is een bronplaats waar jonge christenen thuis komen en hun geloof kunnen beleven, vieren en verdiepen. De vriendschap met Christus staat er centraal en vormt het hart. De vriendschap met jongeren en mensen in nood zijn de longen. In de verschillende gemeenschappen worden jongeren uitgenodigd om op weg te gaan via concrete inzet voor mensen in nood, vieringen, persoonlijke gesprekken en bezinningsweekends. De jongeren vormen als het ware kringen rond Jezus waarbij de ene zich sterk engageert en zelfs woont in een huis van de gemeenschap terwijl anderen één keer of af en toe op bezoek komen. Er is een gezonde mix van studieniveaus en culturele en religieuze achtergrond.

Tine over de ervaring als volwassen begeleider:

Don Bosco heeft een verhaal dat hij door de rozentuin wandelt en de mensen zeggen: "O, wat loopt die Don Bosco toch altijd over rozen: hij gaat rustig zijn gang; alles gaat goed met hem". Maar zij zagen de schrammen van de doorns niet op zijn benen.

En dat is vaak wat je achter de schermen ook meemaakt.

Tine is coördinator van de beweging en getuigde dat het belangrijk is om een goed evenwicht te vinden tussen plezier maken en inhoudelijk iets aanbieden. Om zoveel mogelijk jonge mensen te bereiken mag de drempel niet te hoog zijn. Maar anderzijds zijn verdieping en gebed belangrijk om tot een persoonlijke relatie met Christus te komen. Jongeren krijgen in de beweging volop kansen om zelf verantwoordelijkheid te nemen. Maar ze kunnen ook rekenen op volwassenen die hen ondersteunen en die, waar nodig, kunnen inspringen. Zo draait bijvoorbeeld de sociale winkel van de beweging op jongeren. Maar er is ook altijd een back-up voorzien van een volwassene in geval een jongere niet komt opdagen.

Koen Timmermans - Jeugddienst Don Bosco

De grote troeven van deze vormingsorganisatie zijn de figuur van Don Bosco en het internationaal netwerk. Koen getuigde van zijn jaarlijkse reis naar Turijn, de geboorteplek van Don Bosco. Een groep van een 40-tal jongeren gaat samen op weg

en laat er zich raken door het geloof van de stichter. Ook al ligt het reisprogramma op voorhand min of meer vast, toch zal dat telkens aangepast moeten worden aan de concrete groep. Koen getuigde hoe belangrijk voorbeeldfiguren zijn om jongeren te laten ontdekken wat het geloof kan doen met mensen. Op die manier komt bij sommigen de vraag op wat dat geloof in hun eigen leven zou kunnen betekenen. Ook in het document *Christus leeft* staan een reeks jonge heiligen opgesomd die inspirerend kunnen zijn voor jongeren.

De voorbeelden van jonge heiligen laten ons zien waartoe jonge mensen in staat zijn als ze zich openstellen voor de ontmoeting met Christus. (Christus leeft 49)

Koen bevestigde wat Tine al zei, dat het belangrijk is om de verantwoordelijkheid voor bepaalde zaken aan de jongeren zelf te geven. Zo is het weekend voor speelpleinanimatoren met zo'n 300 deelnemers in handen van jongeren. Enkele volwassenen zijn op de achtergrond aanwezig als steun. Typisch voor de salesiaanse spiritualiteit is de aandacht voor die jongeren die uit de boot vallen. De keuze voor de zwakkeren zorgt ervoor dat er geen elitaire groep ontstaat, iets waar paus Franciscus voor waarschuwt.

Anaïs Fayt - IJD Jongerenpastoraal Vlaanderen

De allereerste stap in een goede begeleiding is luisteren. Volwassenen zijn vaak geneigd antwoorden te geven zonder dat ze de vraag gehoord hebben. Jongeren hebben zelf ideeën en het is prachtig om te zien hoe God in mensen aan het werk is. Anaïs koppelde haar inbreng voortdurend aan citaten

uit de exhortatie. Ze verwees onder andere naar het verlangen en de dromen van jongeren (art. 84), de angst om definitieve keuzes te maken (140) en het beeld van het wandtapijt (198).

Christen zijn is een gebeuren en we moeten jongeren de kans geven om Christus te ontmoeten. Want waar kunnen ze Jezus

nog leren kennen? Aan ons om dit mogelijk te maken via stilte, liederen, Bijbelverhalen, natuurervaringen, rituelen. De magie van een kampvuur of van kaarsen kan harten openen. Echt vieren betekent dat jongeren geraakt kunnen worden en dat ze zelf een bijdrage mogen leveren. Ze hebben nood aan een eigen groep om thuis te komen als gelovigen. Het is wezenlijk voor hen om onder leeftijdsgenoten te mogen spreken over geloof en te kunnen getuigen. Dat lukt meestal niet op school en ook niet in de parochie. IJD zet daarom in op het creëren van zo'n plekken en gelegenheden.

Maar in tegenstelling tot de dromen die beslissingen met zich meebrengen, is er altijd de bekoring om te beginnen klagen of op te geven. [...] Geloven in Jezus leidt tot een hoop die verder reikt, tot een zekerheid die niet gebaseerd is op onze kwaliteiten en gaven, maar op het Woord van God, op de uitnodiging die van Hem komt. (Christus leeft 141)

Werner Fierens – Scouts en Gidsen Vlaanderen

Toen in 2006 VVKSM veranderde in Scouts en Gidsen Vlaanderen werd gekozen om de 'K' uit de naam te laten verdwijnen om meer open te staan voor alle levensovertuigingen. Stichter Baden Powell was zelf christen maar heette jongeren van alle levensbeschouwingen welkom. Zingeving bleef wel aanwezig in bijvoorbeeld de keuze van de totem, in waarden als trouw en respect, in momenten van rouw. Maar de ruimte ontstaan door de openheid werd ervaren als een leegte. Daarom werd besloten een levensbeschouwelijk traject uit te tekenen waarin religie en spiritualiteit een plaats kunnen krijgen.

Bertrand Goethals, ploegleider zingeving, gaf ons een primeur door de visietekst voor te stellen die pas 's namiddags aan de verbondsraad werd voorgelegd. Daarin staan 4 handvaten: toegang tot kennis over de verschillende levensbeschouwingen, leren door te doen (bv. een bezoek aan een moskee), drempels wegwerken zodat elk lid zich veilig en welkom weet en een open houding van de begeleiders. Werner formuleerde tot slot nog een 'scout-moedige' oproep aan de verantwoordelijken in de Kerk. 'Als we willen dat het christelijk verhaal in jeugdbewegingen blijft klinken, laten we dan priesters en leken vrijmaken en benoemen om dat mogelijk te maken.'

Blijf je hoop en je dromen volgen. Maar wees waakzaam voor een bekoring die gewoonlijk een slechte raadgever is: de angst. Angst kan tegen ons werken door ervoor te zorgen dat we de armen laten zakken telkens als we niet meteen resultaten zien. De mooiste dromen laten zich pas veroveren met hoop, geduld en engagement, niet met haastwerk. (Christus leeft 142)

Onze angsten en kansen

Na de koffiepauze was het tijd voor een groeps gesprek met één van de inleiders. We vertelden elkaar waardoor we geraakt waren in de verschillende invalshoeken van pastoraal met jon-

geren. We gingen in gesprek met de inleider die in de groep aanwezig was. En gaandeweg kwamen we tot de kansen die we vandaag zien om met jongeren op weg te gaan.

Elke gespreksgroep kreeg een angstkaart en twee kanskaarten. Daarop mochten we noteren waar we bang voor zijn en welke kansen we als groep zagen voor pastoraal met jongeren. De kaarten werden samengebracht op het bord vooraan in de zaal. Op de angstkaarten verscheen: leegheid, onverschilligheid en oppervlakkigheid, zich terugtrekken op het eigen eiland, 'mis'-leiding (van jongeren verwachten dat ze naar de mis komen). Er was ook een lege angstkaart, niet omdat er in die groep geen angst aanwezig was maar omdat ze al hun tijd besteed hadden aan de kansen.

Kansen zagen de aanwezigen vooral in wat jongeren zelf kunnen ontdekken en ervaren en hoe volwassenen dat mee mogelijk kunnen maken. Echte ontmoetingen zowel onder jongeren als intergenerationeel zijn hiervoor een sleutel. Het kan gaan om open en vrijblijvende momenten maar ook om samenkomsten rond actuele thema's waarbij getuigen en experts aan het woord komen. Ook een gezamenlijke inzet voor anderen of een interreligieuze dialoog biedt kansen om levensbeschouwelijke vragen te laten opborrelen. Kansen geven aan jongeren om verantwoordelijkheid op te nemen en ruimte scheppen om te ervaren wat zingeving of spiritualiteit is. Ze leren het meest van elkaar en door het vertrouwen en de bemoediging die ze van volwassenen ontvangen.

Als Kerk krijgen we de kans om te investeren in begeleiding van jongeren, door volwassenen en door andere jongeren. We kunnen ervoor kiezen om te investeren via benoemingen in school- en jeugdpastoraal, in jeugdbewegingen en plaatselijke groepen. Dat houdt natuurlijk risico's in maar door uit onze comfortzone te stappen, maken we toekomst mogelijk.

Toen alle kaarten op het bord hingen, werd aan de deelnemers gevraagd om één van deze kansen te liken en ze ook te noteren als engagement vanuit deze bijeenkomst. Dat gebeurde onder het zingen van het lied 'We gaan weer verder, vol van hoop, de ongebaande wegen.'

Carine Devogelaere

Christus leeft! een uitdagende oproep

Paus Franciscus schreef deze exhortatie na de jongerensynode van oktober 2018 als een brief aan de jongeren en aan heel het volk van God. Hij verwerkt hierin de inbreng van al wie deelnam aan de voorbereiding en aan de synode zelf. Ook de bedenkingen van niet gelovige jongeren komen aan bod. Het is een boeiend document geworden met uitdagende oproepen voor jong en oud.

Het Woord van God over jongeren

Franciscus verwijst kort naar een reeks jonge mensen uit het Oude Testament waaronder Jozef, Gideon, Samuel en Ruth. Uit het Nieuwe Testament noemt hij de jongste zoon van de parabel van de barmhartige vader, de rijke jongeling, de dode jongen uit Nain en de 5 wijze maagden. Stuk voor stuk personages om samen met jongeren te ontdekken.

Inspelend op de verhalen over Jezus' jeugd legt de paus uitdrukkelijk de link naar zijn jonge lezers. De doopsceñe van de jongvolwassen Jezus is het begin van zijn zending. *'Elke jongere die zich geroepen voelt om in deze wereld een zending te vervullen, wordt op die manier ook uitgenodigd om in zichzelf diezelfde woorden te erkennen die God de Vader tot hem spreekt: 'Jij bent mijn veelgeliefde zoon.'* (CL 25)

De jeugd van de Kerk

Paus Franciscus vraagt om te bidden dat de Heer de Kerk bevrijdt van mensen die haar in het verleden vastzetten maar ook van hen die menen dat jong zijn toegeven is aan alles wat de wereld biedt. Jongeren willen geen zwijgzame en verlegen Kerk, noch een die voortdurend ten strijde trekt tegen 2 of 3 thema's waardoor ze geobsedeerd is (CL 41). In niet mis te verstane woorden roept hij op om meer ruimte te geven aan de stem van jongeren. Dat betekent dat de Kerk *'bepaalde zaken concreet moeten veranderen en dat, als dit gebeurt, zij de visie, maar ook de kritiek van jongeren moet waarderen'* (CL 39). Hij toont ook begrip voor die jongeren die niets meer verwachten van de Kerk en noemt hun redenen ernstig en verstaanbaar.

Jullie zijn het 'nu' van God

In het uitgebreide hoofdstuk 3 beschrijft paus Franciscus het leven van jongeren vandaag. DE jongere bestaat niet want er zijn grote verschillen zowel qua cultuur en context als qua opvattingen en geloof. We moeten hen geen antwoorden en oplossingen aanbieden die wij als volwassenen bedenken maar hen zorgvuldig beluisteren met een open geest (CL 65). *'Het hart van elke jongere moet dus beschouwd worden als heilige grond.'* (CL 67)

De paus verbindt de verschillende domeinen van het leven van jongeren telkens met een uitnodiging of oproep. Drie thema's uit het slotdocument van de synode krijgen extra aandacht: de digitale wereld, migratie als paradigma van onze tijd en het beëindigen van alle vormen van misbruik. Franciscus geeft aan dat hij de wereld kent waarin jongeren opgroeien. Hij getuigt van een groot respect en warme zorg voor alle jongeren.

Het Goede Nieuws voor alle jongeren

Er zijn 3 grote waarheden waarover we niet mogen zwijgen: God is liefde, Christus redt en de Geest geeft leven. Franciscus gebruikt hier een leuke moderne versie van Jes 49,16 en zegt dat God als een minnaar *'zijn geliefde in zijn handpalm heeft laten tatoeëren'* (CL 114). Hij roept de jongeren op om met die God in gesprek te

gaan. Misschien mogen we dit hoofdstuk lezen als een synthese van de christelijke boodschap zoals de paus die aan de jongeren wil brengen.

Centraal staat echter niet de leer over het geloof maar een ontmoeting met de Levende Heer en de vriendschap met Jezus. Zoals bij echte vrienden, is het belangrijk elkaar te ontmoeten en je leven met elkaar te delen. Dat vraagt tijd. Een Godservaring haalt je weg uit jezelf en brengt je bij anderen met wie je tijd en genegenheid kan delen. Geloof beleeft je samen. *'Ik vraag de jongeren om verder te gaan dan hun kleine vriendengroepen en mee te bouwen aan sociale vriendschap waar iedereen voor het algemeen belang werkt.'* (CL 169)

Jongerenpastoraal

Paus Franciscus weigert om een handleiding te geven voor de jongerenpastoraal want het gaat om een synodaal proces waarbij de jongeren zelf de hoofdactoren zijn. Zij laten zien dat nieuwe strategieën nodig zijn. Volwassenen willen alles plannen en organiseren, jongeren laten dingen groeien, spelen in op wat op hun weg komt. De paus zet wel twee grote lijnen uit: uitnodigen om te ontdekken en laten en helpen groeien. Jongeren zijn zelf het best geplaatst om andere jongeren nabij te zijn en uit te nodigen. Zo kunnen ze de ervaring van een Godsontmoeting opdoen en groeien in dienstbaarheid en broederlijkheid. De paus waarschuwt zelfs dat goedbedoelde vorming die basiservaringen in de weg kan staan. Hij nodigt uit om 'foyers' te scheppen waar jongeren thuis kunnen komen zoals ze zijn. Waar ze gewaardeerd worden en waar ze leeftijdsgenoten kunnen ontmoeten. Hij pleit voor een laagdrempelige aanpak waarbij niet teveel regels gelden of verplichtingen worden opgelegd. Het komt erop aan hen te stimuleren in wat zij willen doen en hun natuurlijke leiders te helpen om verantwoordelijkheid op te nemen.

Roeping en onderscheiding

Een van de hoofdthema's van de synode was roeping. Het verbaast dan ook dat dit thema slechts beperkt aan bod komt en dan voornamelijk als roeping tot het huwelijk en in het werk. Aan de jongeren vraagt paus Franciscus om tijd te maken voor stilte zodat ze kunnen nadenken en ontdekken wat hun roeping is. Niet de vraag 'wie ben ik?' maar 'voor wie ben ik er?' is de basis.

Er staan enkele suggesties in de brief voor de priesters, religieuzen, leken, professionelen en daartoe gevormde jongeren die het onderscheidingsproces begeleiden (CL 291). Zo is er tijd nodig om aandachtig en zonder vooroordelen te luisteren naar wat de jongere zegt. *'Omdat 'tijd boven ruimte gaat', moeten we processen bemoeiden en begeleiden zonder onze eigen routekaarten op te dringen.'* (CL 297)

Warm aanbevolen lectuur!

Carine Devogelaere

'Christus leeft' verscheen in de reeks Wereldkerkdocumenten 41